

УДК 373.5.016:68

Діяльнісний підхід як основа розвитку наскрізних умінь у технологічній освітній галузі НУШ

Р. Кирилюк,

методистка лабораторії методичного забезпечення,
комунальний заклад «Житомирський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради
e-mail: raisakuruluk@ukr.net

Анотація. У статті обґрунтовано педагогічну доцільність використання діяльнісного підходу в роботі вчителів трудового навчання, технологій та креслення. Розкрито зв'язок діяльнісного підходу з компетентнісною парадигмою Нової української школи, вимогами Закону України «Про освіту», Державного стандарту базової середньої освіти та модельних навчальних програм технологічної освітньої галузі. Визначено методичні умови організації навчання, за яких учень не лише засвоює теоретичні знання, а й застосовує їх у проєктуванні, конструюванні, моделюванні, графічній діяльності та рефлексії результатів власної праці.

Ключові слова: діяльнісний підхід, технологічна освітня галузь, трудове навчання, технології, креслення, проєктна діяльність, компетентність, Нова українська школа.

R. Kyrlyuk,

Methodologist of the Methodological Support
Laboratory, Municipal Institution «Zhytomyr
Regional In-Service Teacher Training
Institute» of the Zhytomyr Regional Council
e-mail: raisakuruluk@ukr.net

Activity-based Approach as a Basis for the Development of Cross-cutting Skills in the Technological Educational Field of NUS

Abstract. This article substantiates the pedagogical rationale for using the activity-based approach in the work of teachers of vocational education, technology, and drafting. It explores the connection between the activity-based approach and the competency-based paradigm of the New Ukrainian School, the requirements of the Law of Ukraine «On Education», the State Standard for Basic Secondary Education, and model curricula for the technology education sector. The methodological conditions for

organizing instruction are identified, under which students not only acquire theoretical knowledge but also apply it in designing, constructing, modeling, graphic activities, and reflecting on the results of their own work.

Keywords: activity-based approach, technology education sector, vocational training, technologies, drafting, project-based activities, competence, New Ukrainian School.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасна школа переходить від моделі передачі готових знань до моделі організації активної навчально-пізнавальної та практичної діяльності учнів. Особливо актуальним це є для трудового навчання, технологій і креслення, де результат освіти виявляється не тільки в обсязі засвоєної інформації, а й у здатності учня аналізувати потребу, планувати спосіб дії, добирати матеріали й інструменти, створювати виріб або графічну модель, оцінювати якість виконання роботи. Закон України «Про освіту» визначає компетентність як динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів і цінностей, що дає змогу особі успішно здійснювати діяльність [1]. Отже, діяльність стає не додатком до навчального змісту, а основним способом його засвоєння.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади діяльнісного підходу пов'язані з ідеями Дж. Дьюї про навчання через досвід [6], культурно-історичною концепцією Л. Виготського [7], теорією навчальної діяльності В. Давидова [8], а також сучасними положеннями компетентнісного й проєктного навчання. У педагогіці технологічної освіти діяльнісний підхід конкретизується через проєктно-технологічну діяльність, проблемне навчання, конструювання, моделювання, роботу з технічною та графічною документацією. Концепція «Нова українська школа» акцентує увагу на формуванні компетентностей, партнерській педагогіці, дитиноцентризмі та інтегрованому навчанні [2]. Державний стандарт базової середньої освіти закріплює технологічну освітню галузь як простір формування здатності учнів реалізовувати творчий задум у готовому продукті, безпечно й доцільно використовувати технології та оцінювати наслідки власної діяльності [3]. Модельні програми для 5–9 класів розкривають ці орієнтири через навчальні модулі, проєктну діяльність, вибір об'єктів праці та очікувані результати навчання [4; 5].

Метою статті є науково-методичне обґрунтування використання діяльнісного підходу в роботі вчителів трудового навчання, технологій та креслення, а також визначення практичних умов його реалізації в освітньому процесі базової середньої школи.

Виклад основного матеріалу. Діяльнісний підхід у технологічній освіті передбачає таку організацію навчання, за якої зміст предмета опановується через цілеспрямовану дію. Учень виступає суб'єктом навчання: він ставить або приймає навчальну проблему, планує послідовність операцій, виконує практичні дії,

контролює проміжні результати, презентує продукт і здійснює рефлексію. Для вчителя це означає зміну професійної ролі: від транслятора інструкцій до організатора навчального середовища, консультанта, фасилітатора й експерта з безпеки, технології та якості виконання роботи.

У трудовому навчанні та технологіях діяльнісний підхід найповніше реалізується через проєктно-технологічний цикл. Його логіка охоплює виявлення потреби або проблеми, пошук інформації, формулювання задуму, ескізування, добір матеріалів, планування технологічної послідовності, виготовлення виробу, випробування, удосконалення й оцінювання. Така послідовність відповідає вимогам НУШ щодо формування ключових компетентностей, зокрема ініціативності, уміння вчитися, підприємливості, екологічної грамотності, математичної та цифрової компетентностей [2]. На відміну від репродуктивного виконання зразка, діялісна модель передбачає наявність вибору: учень може обирати конструкцію, матеріал, декоративне оздоблення, спосіб з'єднання деталей або форму презентації результату.

У кресленні діялісний підхід має особливе значення, оскільки графічна підготовка формує просторове мислення, точність, здатність переходити від об'ємного об'єкта до площинного зображення і навпаки. Ефективною є побудова завдань не навколо механічного копіювання креслень, а навколо практичної потреби: створити ескіз майбутнього виробу, виконати технічний рисунок деталі, прочитати креслення для виготовлення об'єкта, перевірити відповідність готового виробу графічній документації. У такому разі креслення стає інструментом діяльності, а не ізольованим набором правил.

Методично важливим є поєднання індивідуальної, парної та групової роботи. Індивідуальні завдання забезпечують відповідальність за власний результат; парна робота сприяє взаємоперевірці, обговоренню рішень і формуванню комунікативної компетентності; груповий проєкт дає змогу моделювати реальні виробничі та дизайнерські процеси. У межах групового проєкту доцільно розподіляти ролі: дизайнер, технолог, кресляр, відповідальний за матеріали, презентатор. Така організація відповідає партнерській моделі навчання та сприяє розвитку соціальних умінь.

Важливою умовою реалізації діялісного підходу є проблемність навчальних ситуацій. Наприклад, замість завдання «виготовити підставку за зразком» учитель може запропонувати ситуацію: «розробити зручний, безпечний і естетичний органайзер для робочого місця учня з мінімальними витратами матеріалу». Це змушує учнів аналізувати функцію виробу, обмеження, ергономіку, економічність, екологічність і технологічність. Саме така діяльність формує здатність застосовувати знання в нових умовах, що відповідає компетентнісній спрямованості Державного стандарту [3].

Оцінювання в діялісному підході має бути критеріальним і прозорим. Доцільно оцінювати не лише кінцевий продукт, а й процес: обґрунтованість

задуму, якість ескізу або креслення, дотримання технологічної послідовності, безпеку праці, самостійність рішень, уміння працювати з помилками, презентацію та самооцінювання. Формувальне оцінювання дає можливість учневі бачити власний прогрес і корегувати дії до завершення роботи [9].

Практична реалізація діяльнісного підходу потребує відповідного освітнього середовища. Йдеться не лише про майстерню, обладнання й матеріали, а й про дидактичні ресурси: технологічні карти, чек-листи, критерії оцінювання, приклади ескізів і креслень, цифрові інструменти для моделювання. Модельні навчальні програми з технологій передбачають варіативність модулів, що дає вчителю змогу адаптувати зміст до матеріально-технічних можливостей закладу, інтересів учнів і потреб громади [4; 5]. Водночас варіативність не повинна зводитися до випадкового вибору виробів: кожен навчальний об'єкт має бути підпорядкований очікуваним результатам навчання.

До типових труднощів упровадження діяльнісного підходу належать обмеженість навчального часу, різний рівень підготовки учнів, недостатня матеріальна база, небезпека формального проектування та надмірна орієнтація на готовий зразок. Подолати ці труднощі можна через модульне планування, диференціацію завдань, використання доступних матеріалів, цифрових симуляторів, мініпроектів і міжпредметних зв'язків із математикою, інформатикою, мистецтвом, фізикою та підприємництвом. Особливо результативним є поєднання технологічної й графічної підготовки: креслення забезпечує точність задуму, а практична робота перевіряє його життєздатність.

Висновки. Отже, діяльнісний підхід є методологічною основою сучасного навчання трудового навчання, технологій та креслення, оскільки забезпечує перехід від засвоєння окремих знань до формування здатності діяти. Його реалізація узгоджується із Законом України «Про освіту», Концепцією НУШ, Державним стандартом базової середньої освіти та модельними програмами технологічної освітньої галузі. Ефективність підходу залежить від проектно-технологічної організації змісту, проблемності завдань, інтеграції креслення з практичною діяльністю, критеріального оцінювання та педагогічної ролі вчителя як організатора активного навчання. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням діагностичних інструментів для оцінювання сформованості проектно-технологічної та графічної компетентностей учнів.

Список використаних джерел та літератури

1. Бібік Н. М. Нова українська школа: поради для вчителя : навч.-метод. посіб. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.
2. Виготський Л. С. Мислення і мовлення. Київ, 1982. 320 с.
3. Давидов В. В. Теорія розвивального навчання. Київ, 1996. 544 с.
4. Модельні навчальні програми для 5–9 класів Нової української школи / Міністерство освіти і науки України. URL: [https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-](https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna)

serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovadzhuysya-poetapno-z-2022-roku.

5. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

6. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/898-2020-%D0%BF> (дата звернення: 09.05.2026).

7. Про освіту : закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>.

8. Технології. 5–9 класи : модельна навчальна програма для закладів загальної середньої освіти / Кільдеров Д. Е. та ін. / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Tehnol.osv.gal/Tekhnol.5-6-kl.Kilderov.ta.in.14.07.pdf>.

9. Dewey J. Experience and Education. New York : Macmillan, 2018. 116 p.

10. Filatova L., Zhvava O., Kharchuk O., Kosarieva H., Zyniakova A., Shestopalova T. The Main Aspects of New Ukrainian School: Child-Centeredness, Competence Approach, Pedagogy of Partnership. Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala. 2023. DOI: 10.18662/rrem/15.4/800.